

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

№ 3/2 2025

гуманитарные науки
естественные науки
технические науки

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2025

3/2-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

3/2-сан 2025

май - июнь

*Қарақалпақстан Республикасы мектепке шекемги хәм мектеп билимлендириўи
министрлиги, Қары Ниязий атындағы Тәрбия педагогикасы миллий институты
Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Сапардурды АБАЕВ	Ойниса МУСУРМОНОВА
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Сафо МАТЧОН
Мавлюда АЧИЛОВА	Шукурилло МАРДОНОВ
Азизжан АБДАЗИМОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Шухрат АБДУЛЛАЕВ	АбдимураТЕСЕМУРАТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Даулетназар СЕЙИТКАСЫМОВ
Злийха ОРАЗЫМБЕТОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Мансурбек ОНГАРОВ	Раъно ОРИПОВА
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Норим РАХМАНОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Муқаддас РАХМАНОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Гулзабира БАБАШЕВА	Тажибай САПАРБАЕВ
Умида БАҲАДИРОВА	Мухаббат САЛАЕВА
Фархад БАБАШЕВ	Гўзал СОДИҚОВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Улбосын СЕЙТЖАНОВА
Гулбахар БЕКИМБЕТОВА	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Комил ГУЛЯМОВ	Нурзода ТОШЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Қуанишбек ТҮРЕКЕЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Дилдора ДАВРОНОВА	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Алишер ЖУМАНОВ	Амангелди ҚАМАЛОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Тажикал ҚУДАЙБЕРГЕНОВА
Холбой ИБРАГИМОВ	Ойбахор ШАМИЕВА
Шохида ИСТАМОВА	Ризамат ШОДИЕВ
ВОХИД КАРАЕВ	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз,Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Сарсенбай КАЗАХБАЕВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Мохира КУВВАТОВА	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Джавдод ПЎЛАТОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Пердебай НАЖИМОВ	Гавхар ЭШЧАНОВА
Асқарбай НИЯЗОВ	Қонысбай ЮСУПОВ
	Гулара ЮСУПОВА

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ ЭДЕБИЯТ

Shamshetdinova G.A. Feyil sóz shaqaplarin úyreniwde oyin hám mashqalalı - izleniw usıllarınan paydalanıw	8
Sapaeva F.D. She'riy tarjımada qofiya talablarini saqlash muammosi	12
Абдуллаев К.Ф., Боймуродова Г.Т. Зардуштийлик таълимоти маданиян анъаналарининг мумтоз форс адабиётида ифодаланиши	20
Xoshimova D. R. O'quv materiallarida ingliz tilidagi ifodali konnotativ leksikaning ekspressivlik amaliy ahamiyati	25
Xaldarchayeva G.S. Talabalarni kreativ fikrlashga o'rgatish tashkil qilish, o'tkazish (nofilologik ta'lim yonalishidagi otmalarda interaktiv metod va uning hususiyatlari)	30
Abduqahhorova X.A. Izohli lug'atlarda illyustrativ misollarning berilishi	37
Юсупова Ф.М. Маданиятлараро мулоқот компетенциясини ривожлантиришнинг усул ва йўллари	41
Atadjanova M.A. Yumor diskursning pragmatik xususiyatlari	52
Базарова Н.Ш. Неологизмы современного русского языка начала 2020-х годов: тенденции развития лексики	57
Наркузиева Г.З. Обучение аудированию на уроках русского языка	66
Karimova A.A. Strategies for ensuring cultural adaptation in foreign language teaching through innovative approaches	71
Axrорова M.N. Interactive reading tasks and peer feedback techniques	82
Karimova A.A. Gamification in english language teaching: enhancing motivation and engagement in higher education	91
Otakhonova K.A. Improving students' work with media texts based on the linguacultural approach	102
Rakhmatullaeva N.N. The role of interactive speaking tasks in improving communicative competence in English	109
Axrорова M.N. Innovative techniques for teaching descriptive writing to efl learners using visual prompts and mind maps	115
Rakhmatullaeva N.N. The role of pronunciation practice in developing effective english communication	124
Elmurodov U.Ya. Meaning and polysemy: semantic systems in english	129
Nurmuxammadova D.J. Creating equitable learning environments through clil technology: bridging linguistic and cognitive gaps in education	133
Matenova F. M. The peculiarities of the works of Ivan Turgenev: the comparison with chinese culture	139

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Xojametov A.A. Pedagog alimlardin tárbiyasi shaxsi tuwrisındağı pikirleri	144
Sultaniyazova A.B. Mashqalali talim beriydin bazi bir máseleleri	147
Qudiyarova V.K. Lingvodidaktik nutqiy kompetensiyalarni qo'llash usullari va darajalari haqida	151
Qudiyarova V.K. Ona tili darslarida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini integratsion lingvodidaktik rivojlantirishning tadqiq qilinish masalalari	156
Bobonazarova S.O. Talabalarni ijodiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashda akmeologik yondashuvdan foydalanishning ahamiyati	161
Olimov S.A. Oliy ta'lim muassasalari talabalarini o'qitishda raqamli texnologiyalarning o'rni	166
Abdalova S.R. Talabalarining mustaqil fikrlash qobiliyatlari shakllantirish	173
Ergashev B.B. O'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda loyihalash kompetentligini rivojlantirish metodikasi	180
Tojiyeva Sh.M. Ijodiy faoliyatni shakllantirishning uslubiy yondashuvlari va amaliyotlari haqida	188

Raxmatova N.A. Maktabgacha ta'limda boshlang'ich jismoniy sifatlariga o'rgatish metodikasi	486
Umirova M. A. Boshlang'ich sinf o'quvchilrida kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy pedagogik ahamiyati	493
Эшчанова Г., Козиева Р. Р. Компетентностный подход в процессе преподавания сказок в начальных классах	497
Маджитова С.С. Педагогические механизмы развития творческого мышления у будущих педагогов дошкольного образования	503
Boymurodova G.T. Structures and organization of foreign language lessons in general schools of Uzbekistan	508

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Oripov N. Ch. Chizma tasvirda ob'ektlarni qurish va shakllarni yaratish usullari	517
Очилов Ф.Э., Сатторов Б.Н., Лосякин А.М. Проблемы и перспективы обучения черчению в профессиональном образовании с помощью искусственного интеллекта	523
Усманов С., Ибрахимов Ф. К формированию профессионально-практической компетентности среди учащихся вузов архитектурных направлений в рамках занятий по дисциплине «строительные материалы»	530

СОЦИАЛЛЫҚ ПЕДАГОГИКА

Хамраев А.Б. Ижодий мухитда жипсликни таъминлашда пленэрнинг аҳамияти	534
Boymurodova G.T., Muxsinova K.S. Differensial yondashuv asosida talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari	538
Musurmanova Sh.I. Yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan talaba yoshlar bilan ishlashda jamoatchilik nazoratini o'rnatish	544
Yo'ldashova M.B. Emotsional intellekt va uning jamiyatdagi ahamiyati	553
Yo'ldashova M.B. Stress va uni boshqarish usullari	560
Mamajonov M. Geografiya yo'nalishi talabalari milliy va madaniy ijtimoiylashuvining mavjud holati yil	567
Jumayev S.I., Gulimov A.B. O'zbekiston va markaziy osiyo davlatlarida suv resurslari boshqaruvi: dolzarb muammolar va ularning yechimlari	581
Ishmatova O.S. Xorijiy surdopedagogikada fonetik ritmikaning o'rni	591
Ismatova D.Sh. Kasbiy ta'lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini takomillashtirishda xorij tajribasi	594
Iskandarova R.Sh. Shaxs agressivligi	600
Iskandarova R.Sh. Inson shaxsi va individuallik xususiyatlari	604
Xodjayev B.X. Sotsial ta'lim sifati: xorijiy tajriba va asosiy omillar	610

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲАМ СПОРТ

Ametov S., Zaripov B. Jüziwdiñ insan organizmine fiziologiyaliq, psixologiyaliq hám salamatlastirish tásiiri	615
Aytjanov S. Basketboldiñ dene tárbiyası sistemasındağı ornı hám rawajlanıw basqışları	619
Naubetullaev T.T. Jas voleybolshılardı tañlaw hám texnikalıq-taktikalıq sheberligin qalıplestirish texnologiyası	623
Naubetullaev T.T. Malakali voleybolchılarning tezkorlik qobiliyatini takomillashtirish	632
Raxmatullaev T.A. Zamonaviy yondashuvlar asosida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etish yo'llari	640
G'anixo'jayev A.Sh. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining inson xususiyatlarini shakllantirish yo'llari	643
Jo'raboyev A.B. Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishda tibbiy pedagogik nazoratning o'rni va ahamiyati	648

JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARINING INSON XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI

G'anixo'jayev A.Sh.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
"Bolalar sporti" kafedrasida o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: jismoniy tarbiya, jidmoniy madaniyat, shaxs xususiyatlari, manaviy sohalar, barkamol rivojlanish.

Ключевые слова: физическое воспитание, духовная культура, качества личности, духовные сферы, всестороннее развитие.

Key words: physical education, mental culture, personality traits, spiritual spheres, well-rounded development

РЕЗЮМЕ:

Insonning jismoniy madaniyati uning umumiy madaniyati bilan uzviy bog'liqdir, chunki jismoniy madaniyatli shaxsga xos bo'lgan xususiyatlar axloqiy, estetik va psixofizik jarayonlar kabi bir xil psixofizik (tabiiy) moyilliklar va psixofizik jarayonlar asosida shakllanadi va rivojlanadi. insoniyat madaniyatining boshqa turlari. Shuning uchun jismoniy mashqlar bilan shug'ullanayotganda, inson nafaqat jismoniy imkoniyatlarini rivojlantiradi va yaxshilaydi, balki boshqa shaxsiy xususiyatlar - axloqiy, estetik, shuningdek, jasorat, iroda, tashabbuskorlik, bag'rikenglik va boshqalarni shakllantiradi. Ushbu maqola, jismoniy tarbiyaning shaxs xususiyatlari va sifatlarini shakllanishiga ta'sirini yoritib beradi.

РЕЗЮМЕ:

Физическая культура человека неразрывно связана с его общей культурой, поскольку характеристики, свойственные физически культурному человеку, формируются и развиваются на основе одних и тех же психофизических (природных) тенденций и психофизических процессов, таких как нравственные, эстетические и психофизические процессы. другие виды человеческой культуры. Поэтому при выполнении физических упражнений человек не только развивает и совершенствует свои физические возможности, но и формирует другие личностные качества - нравственные, эстетические, а также смелость, волю, инициативу, толерантность и др. В данной статье освещается влияние занятий физической культурой на формирование черт и качеств личности.

SUMMARY:

A person's physical culture is inextricably linked with his general culture, because the characteristics characteristic of a physically cultured person are formed and developed on the basis of the same psychophysical (natural) tendencies and psychophysical processes, such as moral, aesthetic and psychophysical processes. other types of human culture. Therefore, when doing physical exercises, a person not only develops and improves his physical capabilities, but also forms other personal

characteristics - moral, aesthetic, as well as courage, will, initiative, tolerance, etc. This article highlights the impact of physical education on the formation of personality traits and qualities.

Kirish. Shaxsning jismoniy madaniyati deganda jismoniy mashqlar jarayonida orttirilgan va insonning o'z jismoniy tabiatini (tanasini) har tomonlama va uyg'un ravishda yaxshilashga, sog'lom turmush tarzini olib borishga faol intilishida ifodalangan insoniy xususiyatlar majmui tushuniladi. Jismoniy tarbiya bilan shug'ullanar ekan, inson o'zini, boshqalarni va boshqalarni bilib oladi dunyo. U tashabbuskorlik, mustaqillik va ijodkorlikni faol rivojlantiradi, o'z dunyoqarashi va fikrlash usullarini, individual xarakter xususiyatlarini, boshqa odamlarning harakatlariga va o'z harakatlariga tanqidiy munosabatni shakllantiradi. Jismoniy faollik natijasida orttirilgan bu barcha ijobiy xususiyatlar insonni nafaqat jismoniy madaniyatli shaxs sifatida, balki har tomonlama va barkamol rivojlangan, inson umumiy madaniyatining yuksak darajasini aks ettiruvchi yaxlit shaxs sifatida ham tavsiflanadi. Jismoniy tarbiya chekish, spirtli ichimliklarni iste'mol qilish va boshqalar kabi yomon odatlarga qarshi turishga yordam beradi.

“Inson tanasi faoliyatining har tomonlama barkamol, har tomonlama rivojlanishi tarbiya va ta'limning umumiy maqsadi bo'lishi kerak, ularning vazifalari faqat alohida farqlanadi: tarbiya insonning axloqiy fazilatlarini va uning o'z sohasidagi irodaviy ko'rinishlarini qamrab oladi; demak, shaxsning axloqiy xislatini kamol toptirishga yordam beradi, tarbiya esa tizimli aqliy, estetik va jismoniy rivojlanishni anglatadi; u yoshni o'zi olgan his-tuyg'ulari va taassurotlarini ajratib olishga, ularni bir-biri bilan solishtirishga va g'oyalardan mavhum tushunchalarni shakllantirishga, o'rganilgan haqiqatlar asosida duch kelgan hodisalarni aniqlashga va nihoyat, maksimal darajada maqsadga muvofiq harakat qilishga o'rgatishi kerak.

Asosiy qism. Jismoniy tarbiya ta'lim tizimining tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, inson salomatligini mustahkamlash va uning to'g'ri jismoniy rivojlanishiga qaratilgan. Aqliy tarbiya, axloqiy-estetik, mehnat tarbiyasi va tarbiyasi bilan birlikda jismoniy tarbiya shaxs shaxsini har tomonlama kamol toptirishga yordam beradi.

Maktab va ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya bo'yicha ishlar davlat dasturi asosida olib borilmoqda.

Dastur haftasiga uch soat, shu jumladan bir soat ixtiyoriy mashg'ulotlarni o'tkazishni nazarda tutadi. Bundan tashqari, kundalik rejimda dam olish tadbirlarini (ertalabki mashqlar, jismoniy tarbiya tanaffuslari va boshqalar), darsdan tashqari vaqtlarda ommaviy jismoniy tarbiya va sport ishlarini (sport bo'limlari, umumiy jismoniy tayyorgarlik guruhleri, sport musobaqalari va

dam olish tadbirlari) o'tkazish rejalashtirilgan. , salomatlik kunlari , sport va sog'lomlashtirish lageridagi mashg'ulotlar). Dasturda dars turlari (nazariya, amaliyot), sport (gimnastika, yengil atletika, chang'i tayyorlash, suzish, turizm va sport o'yinlari) va o'quv yili bo'yicha soatlar hisobi ko'rsatilgan jismoniy tarbiya darslarining namunaviy tematik rejasi tavsiya etiladi. . Jismoniy tarbiya nazariyasiga oid mavzularning mazmuni, shuningdek, sport texnikasini o'zlashtirishda o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilim va ko'nikmalar miqdori keltiriladi. Dastur o'quv nazorati mashqlari va ularni amalga oshirish standartlarini belgilaydi, ularning asosi TRPning Butunittifoq jismoniy tarbiya majmuasining normalari va talablari bo'lib, gigiena qoidalarini, oqilona o'qish rejimini, dam olishni amalga oshirishga qo'yiladigan talablarni belgilaydi. , ovqatlanish, jismoniy tarbiya darslarida, sport musobaqalarida va dam olish tadbirlarida ongli va faol ishtirok etish faoliyat, jismoniy tayyorgarlikni doimiy ravishda yaxshilash.

Yosh avlod jismoniy tarbiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: tananing salomatligini mustahkamlash va chiniqtirish, to'g'ri jismoniy rivojlanish, bolalar va yoshlarga zarur vosita ko'nikmalarini etkazish, ularning jismoniy qobiliyatlarini yaxshilash, eng muhim axloqiy fazilatlarni shakllantirishga ko'maklashish. va irodaviy fazilatlar. Jismoniy tarbiya jismoniy qobiliyatlardan tashqari axloqiy va irodaviy fazilatlarni shakllantirish va rivojlantirishga yordam beradi: mushaklar kuchi, jismoniy chidamlilik, chaqqonlik, reaksiya tezligi, harakat tezligi.

“Jismoniy tarbiya darslari har kuni o'tkazildi. Ularning dasturiga gimnastika, o'yinlar, qilichbozlik, konkida uchish, jismoniy mehnat (duradgorlik) kiradi. Ushbu tadbirlarning natijalari hayratlanarli edi. Bir yil ichida zaif, rangpar, letargik qizlar kuchli, baquvvat, qat'iyatli va chidamli odamlarga aylanishdi.

Jismoniy tarbiya jarayonida jasorat, jasorat, qat'iyat, tashabbuskorlik, topqirlik, irodalilik, jamoaviy harakat qobiliyatlari, tashkilotchilik, ongli intizom, do'stlik va do'stlik tuyg'usi, mehnatda aniqlik, tartiblilik va boshqalar kabi axloqiy va irodaviy fazilatlar. .. tarbiyalanadi. Buning uchun o'quv-mashg'ulot mashg'ulotlarini, sport musobaqalarini va jismoniy tarbiya jamoasining butun hayotini pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etish katta ahamiyatga ega.

Sportda vosita tajribasini o'zlashtirish samaradorligi vosita harakatining (jismoniy mashqlar) psixologik tuzilishini shakllantirish usuli va darajasi bilan bog'liq. Ongli vosita harakatini shakllantirish jarayoni o'zboshimchalik bilan boshqariladigan harakat bo'lib, muhim intellektual faoliyat bilan birga keladi, u o'quv jarayonida ataylab ta'minlanishi va yo'naltirilishi kerak. Ishtirokchilarning ongiga kiradigan ma'lumotlar murakkab va ko'p bosqichli qayta ishlanadi.

Jismoniy tarbiya darslari muloqot fonida, jamoada, o'qituvchi rahbarligida ishlab chiqiladi. Aynan muloqot o'quvchilarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning eng kuchli omili bo'lib, ular darsning boshidanoq jamoada o'z ishtirokini anglay boshlaydilar va qoidalar va buyruqlarga muvofiq o'z harakatlarini nazorat qilishni o'rganadilar. , ularni boshqalarning harakatlari bilan bog'lang. Shunday qilib, iroda mustahkamlanadi, intizom rivojlanadi, axloqiy xulq-atvor me'yorlariga rioya qilish odati shakllanadi.

Jismoniy madaniyatning insonparvarlik ahamiyati inson haqidagi bilimlarning yaxlitligiga erishish, zamonaviy dunyoda insoniy qadriyatlarning ma'nosini tushunish, madaniyatdagi o'z o'rnini tushunish, madaniy o'zini o'zi anglash, madaniy faoliyatni o'zgartirish qobiliyati va imkoniyatlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. U shaxsning ma'naviy va jismoniy kuchlarini uyg'unlashtirish, salomatlik, tana madaniyati, ish samaradorligini oshirish, jismoniy barkamollik, farovonlik va boshqalar kabi umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish orqali namoyon bo'ladi. shaxs, uning qobiliyati va sog'lom va samarali turmush tarzida o'zining muhim kuchlarini to'liq amalga oshirishga tayyorligi; kasbiy faoliyat zarur ijtimoiy-madaniy qulay muhitni yaratishda.

Jismoniy madaniyat jamiyat madaniyatining bir qismi bo'lganligi sababli, u, birinchi navbatda, umumiy madaniy ijtimoiy funktsiyalar bilan tavsiflanadi. Bularga ta'lim, ta'lim, me'yoriy, transformativ, kognitiv, qiymatga yo'naltirilgan, kommunikativ, iqtisodiy va boshqalar kiradi.

Jismoniy mashqlar iroda, halollik, mardlik, mehnat sifatlarini tarbiyalash uchun imkoniyatlar yaratadi; insonparvarlik e'tiqodlarini, raqibga hurmat tuyg'usini rivojlantirish; ijtimoiy faollikni shakllantirish (jamoalar sardori, fizorg, guruhdagi katta, sport hakami). Kurs davomida shaxs huquqiy etikadan saboq oladi. Sportchilar va sportchilarda vatanparvarlik, o'z ishiga sadoqat, sport sha'ni uchun kurash, mehnatsevarlik o'yin maydonchalarini qurish va obodonlashtirish, konki maydonchalarini to'ldirish, ish joylarini tozalashda namoyon bo'ladi.

Jismoniy tarbiya jarayonida odam juda ko'p yangi narsalarni o'rganadi, vosita mahoratini o'rganadi, yangi sport inshootlari va natijani yaxshilash usullarini izlaydi. FC sinflari ijodkorlikni rivojlantirish va kognitiv faollikni shakllantirish uchun imkoniyatlar yaratadi.

Tizimli mashqlar kasalliklarning oldini olishga yordam beradi. Bemorlarni reabilitatsiya qilish uchun terapevtik jismoniy madaniyat vositalari qo'llaniladi. Moslashuvchan jismoniy madaniyat jismoniy tarbiya va nogironlar bilan sog'lomlashtirish ishlarining yangi yo'nalishidir. Jamiyat madaniyatining mustaqil qismi sifatida jismoniy madaniyat o'ziga xos ijtimoiy vazifalarni

bajaradi. Ikkinchisi umumiylari bilan uzviy bog'liqdir, lekin aniqroq shaklda ular jismoniy madaniyatning ijtimoiy zaruriy faoliyat sifatidagi ijtimoiy mohiyatini, uning jamiyatning jismoniy tarbiya sohasidagi talablarini qondirish qobiliyatini ifodalaydi.

Jismoniy madaniyat insonning jismoniy tabiatiga ta'sir ko'rsatib, uning hayotiyligi va umumiy qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, ma'naviy imkoniyatlarni yuksaltirishga xizmat qiladi va pirovardida shaxsning har tomonlama barkamol rivojlanishiga olib keladi. Demak, insonning asosiy sifat va xossalarini shakllantirishda jismoniy madaniyatning roli juda katta. Inson mavhum fikrlay olishi, umumiy qoidalarni ishlab chiqish va shu qoidalarga muvofiq harakat qilish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Lekin faqat fikr yuritib, xulosa chiqara bilishning o'zi yetarli emas – ularni hayotda qo'llay bilish, ko'zlangan maqsadga erishish, yo'lda uchragan to'siqlarni yengib o'tish zarur. Bunga faqat to'g'ri jismoniy tarbiya bilan erishish mumkin.

"Jismoniy va aqliy tarbiya o'rtasidagi chambarchas, ajralmas bog'liqlik shundan kelib chiqadi, buning natijasida ularning vazifalarini ajratib bo'lmaydi va ular o'rtasidagi to'liq uyg'unlik bilan biz insonning axloqiy xarakterining to'liq rivojlanishini kutishimiz mumkin".

Xulosa. Jismoniy madaniyatning shaxsiy fazilatlarni shakllantirishdagi roli uning ijtimoiy mohiyati, albatta, insonparvarlik funksiyalari, inson ma'naviyatining qator asoslarini rivojlantirish imkoniyatlari bilan bog'liq holda kuchayadi. Turli jismoniy mashqlarni bajarishning yuqori hissiy foni, ayniqsa hissiy rangdagi musobaqalar shaklida, do'stona jamoaviy harakatlarni bajarishda empatiya, o'zaro yordam, umumiy maqsadlarga erishish uchun o'zaro javobgarlik tendentsiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Bularning barchasi ijtimoiy silkinishlar, jamiyatimizdagi chuqur ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, uning tarkibidagi o'zgarishlar fonida sezilarli darajada oshib bormoqda. Umumiy madaniyat, umuminsoniy qadriyatlar, ma'naviyat tushunchalari bilan uzviy bog'liq bo'lgan sog'lom turmush tarzini, jismoniy barkamollikka erishishni, insonning ko'plab fazilatlarini rivojlantirishni belgilovchi jismoniy madaniyat vositalari. Jismoniy madaniyat mashg'ulotlarining muntazamligi insonning ixtiyoriy xohishi, bu faoliyatga shaxsiy munosabati bilan belgilanadi, ular ong va odatlarda mustahkamlanib, shaxsiy fazilatlarga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. file:///C:/Users/borajabboyev/Downloads/jismoniy-madaniyatning-inson-hayotidagi-o-rni.pdf
2. https://uz.wikipedia.org/wiki/Jismoniy_tarbiya
3. https://teletype.in/@bekzod_yarbulov/yI-MWE1ii
4. <https://farspublishers.org/index.php/ijessh/article/view/126>

JISMONIY TARBIYA VA SPORT MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHDA TIBBIY PEDAGOGIK NAZORATNING O'RNINI VA AHAMIYATI

Jo'raboyev A.B.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Bolalar sporti kafedrası dots.*

Tayanch so'zlar: sport tibbiyoti, jismoniy tarbiya, sport, murabbiy, o'qituvchi, shifokor, mashg'ulot, yosh, jins, salomatlik.

Ключевые слова: спортивная медицина, физическая культура, спорт, коучинг, педагог, врач, род занятий, возраст, пол, здоровье.

Key words: sports medicine, physical education, sports, coaching, teacher, doctor, occupation, age, gender, health.

РЕЗЮМЕ:

Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini olib borishda tibbiy pedagogik nazoratni o'rnini va uning ahamiyatini yuzasidan o'qituvchi va murabbiylarga metodik tavsiyalar berilgan.

РЕЗЮМЕ:

В данной статье приводятся методические рекомендации для учителей и наставников о роли и значении медико-педагогического контроля в физическом воспитании и спорте.

SUMMARY:

This article provides guidelines for teachers and mentors about the role and importance of medical and pedagogical control in physical education and sport.

Bugungi kunda dunyo hamjamiyatida jismoniy tarbiya va sport asosida inson salomatligini ta'minlash hamda uning madaniyatini shakllantirish masalasiga alohida ahamiyat qaratilmoqda. Chunki inson salomatligi negizida ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlash masalasi tobora muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Jumladan, "Jamiyatimizda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, aholining, ayniqsa yosh avlodning jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug'ullanishi uchun zamon talabalariga mos shart-sharoitlar yaratish, sport musobaqalari orqali yoshlarda o'z irodasi, kuchi va imkoniyatlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, mardlik va vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg'ularini kamol toptirish, shuningdek, yoshlar orasidan iqtidorli sportchilarni